

STAVANGER KIRKELIGE FELLESRÅD KREMATORIET
Postboks 201 Sentrum
4001 Stavanger

Saksbehandler:
Margareta Skog

Inspeksjonsrapport

Inspeksjon ved Stavanger krematorium

Kontrollnummer: 2020.007.I.FMRO

Kontaktpersoner ved inspeksjonen:

Fra virksomheten:
Sissel Bryne Hedland (gravlundsjef)

Fra Fylkesmannen i Rogaland:
Margareta Skog

Andre deltagere fra virksomheten:
Odd Terje Kyle (driftsleder)

Andre deltagere fra Fylkesmannen i Rogaland:
Kristin Espeset

Resultater fra inspeksjonen

Denne rapporten omhandler resultatet fra inspeksjon den 7. januar 2020 ved *Stavanger krematorium* (krematoriet) i Alexander Kiellandsgate 11 i Stavanger kommune. Rapporten er å anse som endelig dersom vi ikke får tilbakemelding om faktiske feil innen to (2) uker etter at rapporten er mottatt.

Fylkesmannen i Rogaland avdekket 6 avvik og ga ingen anmerkning(er) under inspeksjonen. Fylkesmannen ser særlig alvorlig på avvik 1 fordi bedriften venter på høye målte kvikksølvutslipp før tiltak mot utslippene iverksettes, og fordi slike tiltak iverksettes for lang tid etter at overutslippene er konstatert.

Avvik:

1. Krematoriet har ikke nødvendig fokus på forebyggende vedlikehold, og ikke rutiner som sikrer at tiltak iverksettes omgående når forhøyede konsentrasjoner av kvikksølv er kjent
2. Bedriften mangler et system for registrering og oppfølging av avvik relatert til ytre miljø
3. Bedriften mangler rutiner som sikrer at egenrapporter av god nok kvalitet oversendes innen fristen

4. Bedriften mangler en oppdatert risikovurdering som omfatter ytre miljø og som gjelder drift av kremasjonsovn med tilhørende renseanlegg, samt overholdelse av kravene i forurensningsforskriften kapittel 10 og avfallsforskriften kapittel 11
5. Bedriften mangler rutiner som sikrer at kontrollmålinger og kontinuerlige målinger arkiveres i minst 5 år
6. Bedriften har mangelfulle rutiner for farlig avfall

Anmerkninger:

- Ingen forhold ble anmerket under inspeksjonen.

Avvik og anmerkninger er nærmere beskrevet fra side 5 og utover i rapporten.

Oppfølgingen etter inspeksjonen er nærmere beskrevet på side 3.

Elektronisk dokumentert godkjenning, uten underskrift

20. januar 2020	Margareta Skog	Marit Sundsvik Bendixen
dato	kontrollør	underdirektør

Fylkesmannen i Rogaland

Kopi av rapporten sendes til:

- Stavanger kommune

1. Informasjon om den kontrollerte virksomheten

Ansvarlig enhet

Navn: STAVANGER KIRKELIGE FELLESRÅD KREMATORIET	
Organisasjonsnr.: 991853731	Eies av: 976993403
Bransjenr. (NACE-kode): 96.030 - Begravelsesbyråvirksomhet og drift av kirkegårder og krematorier	

Kontrollert enhet

Navn: Stavanger krematorium	Anleggsnr.: 1103.0001.08
Kommune: Stavanger	Fylke: Rogaland
Anleggsaktivitet: Krematorium	
Tillatelse gitt: Omfattes av forurensningsforskriften kap. 10. Bedriften har unntak fra § 10-7 andre ledd, jf. brev av 27.02.2012 ¹	Sist endret:

2. Bakgrunn for inspeksjonen

Inspeksjonen ble gjennomført for å kontrollere om gjeldende krav fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven overholdes. Inspeksjonen er en del av Fylkesmannens risikobaserte industritilsyn for i år.

Tilsynet ble gjennomført i medhold av forurensningsloven § 48.

Inspeksjonstema

¹ Dokumentet ligger under SAK 2011/9562

- Internkontroll
- Utslipp til luft
- Prosess og renseutstyr
- Avfall

Rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under inspeksjonen og gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Definisjoner

Avvik: Manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Anmerkning: Et forhold som tilsynsetatene mener er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Andre forhold: Saker som framkom under inspeksjonen og som det kan være nyttig for virksomheten og saksbehandlere å kjenne til. Her kan også inngå kommentarer til tema som ble tatt opp under inspeksjonen, men der det ikke ble gitt avvik eller anmerkninger.

3. Oppfølging etter inspeksjonen

Krematoriet plikter snarest å rette opp de avvik som er beskrevet i denne rapporten. For at Fylkesmannen skal kunne avslutte saken, må krematoriet **innen 15. april 2020**, både bekrefte at avvikene er rettet og sende en skriftlig redegjørelse som viser hvordan avvikene er rettet.

Dersom alle avvikene ikke kan rettes **innen 15. april 2020**, må bedriften redegjøre for årsakene og oversende oss en tidfestet handlingsplan for retting av de gjenværende åpnede avvik. Handlingsplanen må også inneholde navn (stilling) til den som er ansvarlig for det enkelte tiltak. Fristen for å oversende oss en slik handlingsplan er også **15. april 2020**.

Vi ser alvorlig på avvikene som ble avdekket i denne inspeksjonen. Dette gjelder særlig avvik 1.

Gjennomføringen av tiltakene vil bli fulgt opp ved ny kontroll senere i 2020.

Vi ber om at dere stiler svarbrevet eller e-post (fmropost@fylkesmannen.no) til Fylkesmannen i Rogaland v/Margareta Skog.

Fylkesmannens hjemmel for å pålegge bedriften å oversende oss ovenfor nevnte opplysninger er forurensningsloven § 49.

Klageadgang

Dere har rett til å klage på pålegg om opplysninger dersom dere mener at dere ikke har plikt eller lovlig adgang til å gi opplysningene. En klage bør begrunnes og skal sendes Fylkesmannen i Rogaland senest 3 dager etter mottakelsen av denne rapporten (jf. forvaltningsloven § 14). En klage kan fremsettes både skriftlig og muntlig.

4. Varsel om tvangsmulkt for retting av avvik

Fylkesmannen varslers herved at vi vil fatte vedtak om tvangsmulkt (*jf. forurensningsloven § 73*) dersom vi ikke har mottatt en skriftlig bekreftelse på at alle avvikene er **rettet innen 15. april 2020**, eventuelt har mottatt en handlingsplan som redegjør for hvordan og når da gjenværende åpne avvik skal være rettet.

En eventuell tvangsmulkt vil være et engangsbeløp på kr 25 000,-.

Dere har anledning til å kommentere dette varselet. Eventuelle kommentarer må sendes til Fylkesmannen i Rogaland innen to (2) uker etter at denne rapporten er mottatt.

5. Varsel om økt gebyr

Fylkesmannen er pålagt å ta gebyr for kontroller på forurensningsområdet, jf. forurensningsforskriften § 39-3. Gebyret skal dekke kostnadene for gjennomføringen av tilsynet. I varselbrevet om kontrollen (datert 6. november 2019) varslet vi at Fylkesmannen vurderte å fatte vedtak om å benytte gebyrsats 3 (kr. 19 700²) for gjennomføring av tilsynet, jf. forskriftens § 39-7. Gebyrsats 3 tilsvarer ressursbruk på inntil 3 dagsverk, som da inkluderer alt arbeid med tilsynet fra forberedelser, gjennomføring, rapportskrivning og oppfølging av avvik til saken kan avsluttes.

Vi konstaterer allerede nå at vår ressursbruk for gjennomføringen/fullføringen av denne kontrollen vil bli høyere enn tilsvarende «inntil 3 dagsverk». Vi varslers derfor nå bruk av gebyrsats 2 (kr. 26 700) for dette tilsynet. Gebyrsats 2 tilsvarer ressursbruk på inntil 4 dagsverk.

Eventuelle kommentarer til dette varselet om ny gebyrsats skal sendes til Fylkesmannen innen to (2) uker etter at brevet er mottatt, jf. Forvaltningsloven § 16.

Vi venter med å fatte vedtak om gebyrsats til vi har vært på den oppfølgende kontrollen.

6. Innsyn

Denne rapporten vil være tilgjengelig for offentligheten via postjournalen til Fylkesmannen i Rogaland (jf. offentleglova).

7. Avvik

Vi fant følgende avvik under inspeksjonen:

Avvik 1

Krematoriet har ikke nødvendig fokus på forebyggende vedlikehold, og ikke rutiner som sikrer at tiltak iverksettes omgående når forhøyede konsentrasjoner av kvikksølv er kjent

Avvik fra:

² Gebyrsats 3 er i 2020 økt til 20 000 kroner

Internkontrollforskriften § 5 andre ledd punkt 6 og 7
Forurensningsforskriften kapittel 10

Kommentarer:

Det fremkom under tilsynet at de pålagte årlige kontrollmålingene av blant annet kvikksølv for driftsåret 2018 ble gjennomført først 29. november 2018. I kommentarene til forskriftens § 10-9 står det: *Målinger for rapporteringsåret skal utføres i rimelig tid før årets slutt, slik at man ved eventuelle overskridelser av grensene kan iverksette tiltak og utføre nye målinger innen årets utløp.*

Overskridelsene for driftsåret 2018 var store; 3 av 4 prøver var over grenseverdien på 50 ug/Nm³. Den aritmetiske middelveien var 340 ug/Nm³. Dette til tross ble avbøtende tiltak ikke iverksatt før 7. mai 2018. Da ble «bunnen i ovnen reparert, etterbrenningskanaler og røykgasskjøler feiet og vanlig service utført», jf. kopi av logg vi fikk utdelt under tilsynet. Ifølge teknisk rapport nr. 30180 utarbeidet av Applica ble ny kontrollmåling gjort 6. juni 2019. Da viste målingene at kvikksølvkonsentrasjonen lå godt innenfor fastsatt grense.

Det er ikke første gangen bedriften har hatt overutslipp av kvikksølv. Historikken viser at dette skjer få år etter forrige overskridelse. Bedriften opplyste under tilsynet at noe av problemet gjerne er filterposene som ikke skiftes ofte nok. Dette fordi de er vanskelig å komme til, det frigjøres under jobben en masse støv og det krever fullt verneutstyr av de som skal gjøre jobben. Bedriften opplyser at det er vanskelig å finne firma m/arbeidstakere som er villig å påta seg jobben.

Uansett årsak kan bedriften ikke vente på høye overutslipp på kvikksølv før avbøtende tiltak iverksettes. Bedriften må tidlig på året få gjennomført de pålagte kontrollmålingene og omgående igangsette feilsøking/få tilkalt hjelp fra konsulent med spisskompetanse på området. I stedet for å vente til utslippet nærmer seg fastsatt grense (konsentrasjonsgrense), bør bedriften vurdere å få tatt ny måling - gjerne begrenset til kvikksølv - så snart en av målingene (som inngår i det aritmetiske gjennomsnittet) overstiger 50 ug/Nm³. Før ny måling tas bør bedriften vurdere om det er noen antatt effektive tiltak som kan og skal gjøres i forkant. Så lenge det aritmetiske gjennomsnittet ikke overstiger 50 ug/Nm³ kan bedriften bruke noe tid på å finne det antatt beste tiltaket.

Som nevnt under tilsynet ønsker Fylkesmannen fremover å varsles når overutslipp av kvikksølv konstateres, og dette så snart minst 1 av prøvene som danner det aritmetiske gjennomsnittet overstiger 50 ug/Nm³.

Avviket lukkes når bedriften har bekreftet at den heretter vil gjennomføre kontrollmålingene tidlig nok på året til at avbøtende tiltak kan og blir iverksatt samme driftsår. Vi ber bedriften i tillegg bekrefte at avbøtende tiltak vil bli vurdert iverksatt – og uansett varslet til oss - så snart resultatet fra kontrollmålingene viser at minst 1 av kvikksølvmålingene (som inngår i det aritmetiske gjennomsnittet) overstiger 50 ug/Nm³. Når det gjelder rutiner for (og dokumentasjon av) forbyggende vedlikehold knyttet til renseanlegget, ber vi bedriften (også innen 15. april 2020) bekrefte at dette er på plass. Under den oppfølgende kontrollen senere i 2020 vil vi be bedriften presentere «opplegget/gangen i systemet».

Avvik 2

Bedriften mangler et system for registrering og oppfølging av avvik relatert til ytre miljø

Avvik fra:

Internkontrollforskriften § 5 andre ledd punkt 6 og 7

Kommentarer:

Bedriften har en rekke ganger fått målt høye overutslipp av kvikksølv. Overskridelsene har vært klare brudd i forhold til grensen fastsatt i forurensningsforskriften § 10-5. Dette til tross, har slike hendelser/brudd ikke blitt registrert som avvik, og hva som konkret ble gjort for å rette avvikene er vanskelig tilgjengelig informasjon. F.eks. opplyste bedriften under tilsynet at en rekke forskjellige sorbenter er testet ut, men at (sitat) en valgte å gå tilbake til den opprinnelige sorbenten (blanding av aktivt kull og kalk). Det finnes ingen dokumentasjon på hva som ble prøvet ut og på hvilken måte det enkelte forsøk feilet. Et annet eksempel på noe som skulle ha vært registrert og fulgt opp som avvik, er utelatt innlevering av farlig avfall i 2018. Ytterligere et eksempel er unnlattelse å oversende pålagt egenrapport innen fastsatt frist.

Bedriften mangler altså et system for registrering, oppfølging og dokumentasjon av avvik relatert til ytre miljø. Hva skjedde, hvorfor skjedde det, hva ble gjort for å rette avviket, og hvordan har en sikret seg mot at samme/lignende feil gjentar seg. I tillegg til direkte brudd på lov eller forskrift forutsettes et slikt system også inkludere brudd på bedriftens egne prosedyrer/rutiner.

Avviket lukkes når vi har mottatt bekreftelse på at bedriften har fått på plass et system for avvik som også inkluderer ytre miljø. Under vårt oppfølgende tilsyn ved krematoriet senere i 2020, vil vi be bedriften dokumentere at systemet er på plass og benyttes.

Avvik 3

Bedriften mangler rutiner som sikrer at egenrapporter av god nok kvalitet oversendes innen fristen

Avvik fra:

Forurensningsforskriften § 10-9

Internkontrollforskriften § 5 andre ledd, punkt 6 og 7

Kommentarer:

Bedriften oversendte for driftsåret 2018 egenrapporten lenge etter fristen 1. mars, og først etter gjentatte purringer. Når rapporten først var mottatt var den mangelfull. Bedriften trenger en rutine som sikrer at rapporten utarbeides og sendes innen fristen. For å kunne fylle ut rapporten med kvalitetssikrede data må bedriften ha rutiner som sikrer et godt og lett tilgjengelig datagrunnlag. Dette gjelder ikke bare antall kremasjoner, men utslippene til luft, avfall og energiforbruk.

Bedriften skal rapportere via AltInn. Her er det mulig å legge ved dokument (filer). Dokumentasjon på gjennomførte kontrollmålinger skal legges ved egenrapporten, såkalt «Teknisk rapport». I tillegg skal bedriften legge ved en - gjerne kort – gjennomgang/oppsum-

meing av driften ved anlegget siste år. Hvilke problemer har krematoriet hatt og hva er gjort av utbedringer og forebyggende tiltak? Hvilke tiltaksplaner har en for kommende driftsår? Er alle pålagte kalibreringer gjennomført, er alle avtalte gjennomganger av anlegget av servicepersonell gjennomført, hvor ofte ble anlegget feiet i løpet av året, osv. Hva har en hatt av avvik i løpet av året? Har bedriften iverksatt energireducerende tiltak? Alle slike opplysninger som kan ha betydning for oss som forurensningsmyndighet å kjenne til, ønsker vi inkludert i rapporten. Likevel, et slikt dokument forutsettes utformet slik at krematoriet vil vurdere det som et nyttig dokument for bedriften selv – nyttig både i dag og senere.

Når det konkret gjelder egenrapporten for 2019 ber vi bedriften redegjøre for hvordan en har fulgt opp anbefalingene gitt i brevet datert 11.07.2019 fra FlexCon til krematoriet.

Avviket lukkes når bedriften har bekreftet at den har på plass en rutine som vil sikre at en egenrapport av god nok kvalitet vil oversendes oss senest 1. mars hvert år. I tillegg ber vi bedriften bekrefte at den vil vedlegge et dokument der driften ved anlegget redegjøres for, kontrollmålinger vedlegges, osv.

Avvik 4

Bedriften mangler en oppdatert risikovurdering som omfatter ytre miljø og som gjelder drift av kremasjonsovn med tilhørende renseanlegg, samt overholdelse av kravene i forurensningsforskriften kapittel 10 og avfallsforskriften kapittel 11

Avvik fra:

Internkontrollforskriften § 5 andre ledd punkt 6

Kommentarer:

Krematoriet har ikke gjort en egen risikoanalyse for ovnen og renseanlegget med fokus på utslipp til luft. Dette selv om bedriften har hatt ulovlige utslipp til luft av kvikksølv. Bedriften har ikke systematisk gjennomgått forurensningsforskriften kapittel 10 og avfallsforskriften kapittel 11 for å identifisere de krav som ligger her, og som bedriften gjerne har mangelfulle/ikke har nødvendige rutiner for å overholde, og dermed bryter.

Krematoriet forutsettes i en risikoanalyse også vurdere om forhøyede utslipp til luft av kvikksølv fra virksomheten kan skade nærmiljøet.

Avviket lukkes når vi har mottatt en risikokartlegging, risikovurdering og handlingsplan som omfatter ytre miljø.

Avvik 5

Bedriften mangler rutiner som sikrer at kontrollmålinger og kontinuerlige målinger arkiveres i minst 5 år

Avvik fra:

Forurensningsforskriften § 10-9 nest siste ledd
Internkontrollforskriften § 5 andre ledd, punkt 6 og 7

Kommentarer:

Bedriften har ikke et system som sikrer at årlige kontrollmålinger og kontinuerlige målinger arkiveres i minst 5 år.

Avviket lukkes når bedriften bekrefter at den har etablert et system som sikrer at forskriftskravet overholdes. Under vårt oppfølgende tilsyn ved krematoriet i 2020 vil vi be bedriften demonstrere hvordan systemet virker.

Avvik 6

Bedriften har mangelfulle rutiner for farlig avfall

Avvik fra:

Avfallsforskriften kapittel 11, jf. §§ 11-4, 11-5, 11-8 og 11-12
Internkontrollforskriften § 5 andre ledd, punkt 6 og 7

Kommentarer:

Bedriften videresendte i 2018 ikke noe farlig avfall til lovlig mottak. Bedriften genererte farlig avfall også i 2018. Hvis lagret mengde av en type farlig avfall overstiger 1 kg skal avfallet sendes til lovlig mottak innen ett år.

Krematoriet har gitt sin avfallsaktør fullmakt til å deklare avfallet på vegne av bedriften. Dette kan bedriften gjøre, men ansvaret for at avfallet blir korrekt deklart ligger hos bedriften. Følgelig trenger bedriften rutiner for å verifisere at de opplysningene om krematoriets farlige avfall som blir liggende på krematoriet i Avfallsdeklarering.no, er korrekte. Under tilsynet fremla vi en utskrift fra databasen av det som ligger registrert på krematoriet som avfallsprodusent. Da var det blant annet flere registreringer i 2017 på *Stavanger Kirkelige Fellesråd Krematoriet* (bedriftsnummer 991853731) som avfallsprodusent som krematoriet under tilsynet hevder umulig kan ha blitt levert fra krematoriet. Dette gjelder f.eks. 400 liter spillolje. I tillegg merker vi oss at bedriften i egenrapporten for 2017 opererer med riktig avfallsstoffnummer og EAL-kode, mens det i databasen ligger andre koder. Aske/støv fra feiing av røykgasskjelen og røykkanaler skal for øvrig også leveres som farlig avfall. Hvis ikke må bedriften fremskaffe dokumentasjon på at avfallet ikke er farlig avfall, men ordinært avfall.

Bedriften mangler en (oppdatert) skriftlig rutine som sikrer at farlig avfall blir håndtert forskriftsmessig og at dette kan dokumenteres.

Avviket lukkes når vi har mottatt en bekreftelse på at farlig avfall bedriften genererer heretter vil håndteres forskriftsmessig, og bedriften i tillegg vedlegger en skriftlig rutine/prosedyre som tilsier at bedriften har rutiner som sikrer at slik blir gjort.

8. Anmerkninger

Ingen forhold ble anmerket under inspeksjonen.

9. Andre forhold

- Det er 2 faste stillinger ved krematoriet; driftsleder og driftsoperatør.
- Ved krematoriet er det 1 kremasjonsovn m/tilhørende renseanlegg. Ovnene fyres med gass.
- Anlegget er konstruert slik at røykgassene ikke kan by-passe renseanlegget.

10. Informasjon til virksomheten

Regelverk som det ble informert om:

- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften)
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften)
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)

- §§§ -